

LAUSUNTO

Tekniikan akateemiset TEK kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä lausuntopyynnöstä ja lausuu kunnioittavimmin seuraavaa.

TEK ei pidä aiheellisena uusien koulutusvastuiden myöntämistä yliopistojen tekniikan koulutusosalalle. Tämä lausunto koskee ainoastaan edellä mainittua alaa, erityisesti Itä-Suomen ja Turun yliopistojen esityksiä uusiksi koulutusvastuikseen.

Koulutusvastuiden myöntämisestä yleisesti

Tekniikan alan yliopistokoulutuksella on tiettyjä ominaispiirteitä, jotka takaavat koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden. Kaikella koulutuksella on luonnollisesti vankka tieteellinen perusta, mikä edellyttää koulutusta tukevaa vahvaa tutkimustoimintaa. Tekniikan alalle tyypillistä on myös tiivis ja monipuolinen yhteistyö alan yritysten kanssa, mikä näkyy muun muassa opiskelijoiden harjoitteluina, diplomitöinä, ja alalta valmistuvien erittäin sujuvana ja laadukkaana työllistymisenä. Lisäksi tekniikan alalle tyypillistä on tietynlainen olemisen ja tekemisen kulttuuri, jota leimaa erityisesti ratkaisukeskeisyys.

Näitä piirteitä tulee punnita yliopistokoulutuksen valtakunnallista kokonaisuutta tarkastellessa. Tekniikan yliopistot ovat viime vuosikymmeninä kehittäneet tekniikan alan koulutusta laadukkaammaksi, tehokkaammaksi ja joustavammaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjannut yliopistoja selkeämpään työnjakoon ja siten muodostamaan elinvoimaisia ja vankasti tutkimukseen nojautuvia tekniikan alan koulutusohjelmia.

Yliopistot ovat mukautuneet ohjaukseen ja hyödyntäneet kehitystyössään suuruuden ekonomian periaatetta. Suomen kokoisessa maassa ei ole mielekästä hajauttaa niukkoja resursseja, vaan mahdollisuuksien mukaan keskittää ne järkevän kokoisiksi yksiköiksi. Tätä työtä OKM on omalta osaltaan rohkaissut ja tukenut, millä on ollut merkittävä vaikutus yliopistojen menestyksekkääseen yhteistyöhön. Myös TEK on ollut muiden sidosryhmien tavoin tässä työssä mukana.

Kuluneella hallituskaudella tapahtuneet koulutusvastuiden lisäykset ja hajautukset kulkevat jyrkästi vastaan tätä pitkää kehitystä. Alueelliset osaamistarpeet ovat eittämättä tekijä, jota pitää punnita korkeakoulutuksen suurta kuvaa tarkasteltaessa. Samalla pitää kuitenkin pitää mielessä kaikki työkalut, joilla osaamisvajeeseen voidaan vastata.

Näistä tärkeimmäksi on nykyisessä vahvasti verkottuvassa ja digitalisoituvassa maailmassa noussut korkeakoulujen välinen yhteistyö. Yliopistojen välinen yhteistyö on syventymään päin, ja alkaa näkyä suomalaisissa koulutusratkaisuissa. FITech-verkostoyliopisto on esimerkki tällaisesta toimivasta ratkaisusta, ja sen viitoittamalla tiellä päästään varmasti pitkälle yhteistyön kehittämisessä.

Yhteistyö on myös mainio keino skaalaetujen saavuttamiseen koulutuksessa. Henkilöresurssien, kuten parhaiden opettajien ja tutkijoiden hajauttaminen laajemmalle

ympäri Suomea ei ole mielekästä ja asettaa haasteita koulutuksen järjestämiselle kaikkialla. Rajalliset lisävoimavarat tulisikin käyttää olemassa olevien koulutusvastuiden ja kansallisen verkostoyliopiston vahvistamiseen.

Kuten Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tekemässä koulutusala-arvioinnissa todetaan, tekniikan korkeakoulutuksen kokonaisuus on tällä hetkellä alueellisesti sirpaleinen ja kehittämistä on tehtävä kansallisella tasolla – ei siis yksittäisten alueiden tai yliopistojen johdolla. Päinvastoin on luotava kannustimia olemassa olevien yksiköiden yhteistyöhön ja erikoistumiseen, jotta voimme hyödyntää järjestelmän koko potentiaalin.

TEK on samaa mieltä Karvin arvioinnin kanssa, eikä voi kannattaa ehdotettuja koulutusvastuiden myöntämisiä tekniikan koulutusosalalla. Tekniikan alan kasvaviin osaajatarpeisiin voidaan vastata jo toimivien yksiköiden opiskelijamääriä kasvattamalla, kun resursseja vahvistetaan.

Itä-Suomen yliopiston esityksestä

Itä-Suomen yliopiston esitykseen uudesta koulutusvastuusta pätevät ylläolevat huomiot. Tekniikan alan yliopistokoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen voi olla perusteltua, mutta niukkojen resurssien maailmassa uusien toimipisteiden perustaminen ei ole perusteltua.

TEK kummastelee Itä-Suomen yliopiston perusteluja sille, että yliopistojen verkostomainen yhteistyö ei heidän tapauksessaan toimi. Perustelumuistion mukaan nykyinen, hankerahalla pyöritettävä yhteistyö Tampereen yliopiston kanssa ei riitä osaajapulaan vastaamiseksi. Samalla UEF haluaa kuitenkin mukaan FITech-verkostoon, jotta muiden tekniikan alojen koulutusta saataisiin Itä-Suomeen tarjolle, ja esittää hyvänä toimintamallina edellä mainittua Tampere-yhteistyötä. TEK ihmettelee, onko kuvattu yhteistyö Itä-Suomen yliopiston näkökulmasta toimivaa vai ei. Tämä olisi tärkeä tieto tulevaisuuden yhteistyöhankkeiden ja FITech-verkoston jatkuvuuden kannalta.

Mikäli yhteistyön ongelmat kumpuavat valtion perusrahoituksen jakokriteereistä, olisi viisasta tarkastella muutoksia jakokriteereihin. Näistä säädetään erillisessä asetuksessa. TEK on erittäin mielellään mukana kehittämässä perusrahoituksen vaikuttavuutta. Koulutusvastuiden perustaminen ei kuitenkaan vastaa korkeakoulujen yhteistyön kannusteita koskeviin haasteisiin.

Turun yliopiston esityksestä

Niin ikään Turun yliopiston esitystä vaivaa sama skaalaedun menettämisen uhka. Hallituskauden mittaan Turun yliopiston tekniikan koulutus on jo laajentunut merkittävästi. Nyt olisi hyvä keskittyä tekniikan koulutuksen laajentamiseen olemassa olevien koulutusvastuiden pohjalta ja hakea uusissa avauksissa ensisijaisesti yhteistyötä muiden yliopistojen kanssa.

TEK on erityisen huolissaan koulutuksen rahoituksen kestävydestä. Lahjoitusprofessuuri on arvokas ja konkreettinen tapa koulutuksen ja tutkimuksen rahoittamiseen, ja se osaltaan syventää yliopistojen ja elinkeinoelämän yhteistyötä mielekkäällä tavalla. Lahjoitusprofessuurit eivät kuitenkaan ole vakinaisia, ja niiden määrääjat ovat kovin lyhyitä, kun niitä vertaa esimerkiksi yksittäisen opiskelijan opiskeluaikaan. Suurelta osin lahjoitusten varaan rakennetuilla koulutusohjelmilla ei ole samanlaisia takeita jatkuvuudesta kuin julkisrahoitukseen nojaavilla ohjelmilla, mikä on koulutuksen pitkien aikasyklien kannalta ongelmallista.

Helsingissä 16.11.2021

Jari Jokinen
toiminnanjohtaja